

DE PUBLIEKE ZAAK IN DE 21^e EEUW

INLEIDING

Begin november 2002 heeft zich, mede met het zicht op de verkiezingen, een groep van circa 100 Nederlanders geformeerd onder de titel "De Publieke ZaaK in de 21^e eeuw". Dit gebeurde vanuit een gedeelde overtuiging dat er in brede lagen van onze maatschappij een behoefte is aan een cultuuromslag, zowel in ons denken en doen in de maatschappij, als in de overheid/politiek die daar zo'n wezenlijke rol in vervult.

De Groep is zeer divers van samenstelling naar alle denkbare dimensies: leeftijd, maatschappelijke achtergrond, geslacht, etniciteit en politieke affiniteit. Zo zijn er in de Groep deelnemers uit alle grote en middelgrote politieke partijen naast vele mensen, die wel grote maatschappelijke belangstelling hebben maar geen specifieke politieke associatie.

Wat beogen wij?

In eerste instantie beogen wij een doorbraak te bewerkstelligen in het denken over onze maatschappij en over de overheid/politiek, zowel los van elkaar als in hun onderlinge samenhang.

Welke uitkomst de verkiezingen ook zullen hebben, de manier waarop we met elkaar inhoud geven aan onze samenleving zal hoog op de agenda blijven staan. De Publieke ZaaK beoogt bouwstenen aan te dragen bij de vorming van een nieuw kabinet en de daarbij behorende beleidsontwikkeling, maar vooral ook bij de daaropvolgende fase van uitvoering van een nieuw beleid in en rondom politiek en overheid.

Hoe hopen wij ons doel te bereiken?

In eerste instantie zijn onze inspanningen er op gericht om een brede discussie op gang te brengen - binnen en buiten de politiek/overheid - over de wijze waarop onze maatschappij en de politiek/overheid zodanig anders zouden kunnen worden ingericht, dat veel meer overeenstemming met de werkelijke ambities van het merendeel van de burgers wordt bereikt en dat wij veel beter slagen in het realiseren van deze ambities.

Daartoe hebben wij allereerst een discussie op gang gebracht binnen onze Groep van 100 en op ons publieke internetforum. Deze discussies hebben geresulteerd in een serie overwegingen, uitgangspunten voor verandering en suggesties voor aanpassingen in onze bestuurlijke en maatschappelijke inrichting, die volgens ons de moeite van het overwegen waard zijn. Hieronder vindt U de meest beknopte versie van onze bevindingen, vevat in acht stellingen. Naast deze stellingen zullen twee uitgebreidere verslagen van

onze ideeën, respectievelijk in een lengte van 15 pagina's en een van 60 pagina's beschikbaar zijn op onze website **www.PubliekeZaak.nl** (dus zonder "de"!).

In welk licht moeten onze ideeën gezien worden?

Allereerst willen wij benadrukken, dat wij er naar streven om volstrekt a-politiek te zijn; dat wil zeggen: een neutrale positie in te nemen ten opzichte van de traditionele politieke strijdpunten, zoals socialisme versus kapitalisme. Er zijn denkers die stellen dat alles politiek is en dat "a-politiek" dus niet kan bestaan. Voor ons is de toets, dat in principe elk van de bestaande partijen de denkkaders, die door ons gesuggereerd worden, zou kunnen overnemen en daar verder vorm aan zou kunnen geven zonder haar achtergrond te verloochenen.

Daarnaast willen wij benadrukken, dat veel van de individuele ideeën al eerder ook door anderen zijn geopperd, zij het - voor zover ons bekend - nooit in de hier geboden omvang en samenhang. Een van de vraagstukken, die wij juist bij de kop willen pakken, is dat veel goed en vernieuwend denkwerk volledig blijkt te verzanden in de praktijk van het dagelijkse opportunistische handelen.

Tenslotte dient te worden vermeld, dat wij - mede gezien de omvang van het terrein dat ter discussie komt - geen enkele pretentie van volledigheid of finaliteit hebben. Het is niet onze ambitie om een blauwdruk voor een nieuwe wereld aan te bieden, maar om voldoende belangstelling te wekken bij het verantwoordelijke bestuur en betrokken burgers, om samen aan een dergelijke blauwdruk te werken.

STELLINGEN

1. Onze maatschappij heeft een duidelijke behoefte aan een brede beweging, waarin "Respect" voor andere personen en voor instituties en "Bezieling" in het ondernemen van maatschappelijke initiatieven, hoog in het vaandel staan.
2. Primair zijn wij hier met ons allen zelf voor verantwoordelijk, maar de overheid /politiek en ook de media kunnen hierin een belangrijke inspirerende rol vervullen.
3. Grote veranderingen in onze maatschappelijke verhoudingen (bijvoorbeeld rond Technologie, Communicatie, Mondigheid burger) en nieuwe vraagstukken (bijvoorbeeld Terrorisme, Participatie, Privacy) vragen totaal nieuwe oplossingen en kaders. Dit geldt juist ook voor de politiek/overheid, waar structuren, processen en cultuur volstrekt onvoldoende zijn aangepast aan deze nieuwe werkelijkheid.

4. Algemene uitgangspunten voor verandering van onze bestuurlijke inrichting, die nader worden uitgewerkt in de stellingen 5 tot en met 8 zijn bijvoorbeeld:

- Geef de burger een veel duidelijker stem en een veel grotere rol en verantwoordelijkheid in de inrichting van zijn leefomgeving, lokaal en nationaal
- Zoek de menselijke maat in de opzet en uitvoering van wetten en regelingen
- Stimuleer een bestuurlijke discussie op lokaal en nationaal niveau, die zich veel meer richt op hoofdlijnen en prioriteiten
- Veranker politieke bestuurders veel sterker en waar mogelijk op persoonlijke titel in de maatschappij
- Beoordeel bestuurders meer op hun totale resultaten dan op hun incidentele missers
- Ontwikkel een lange-termijn perspectief op de voornaamste bestuurlijke werkvelden en laat de burger zijn stem daarin horen
- Bouw veel meer flexibiliteit in in de zoektocht naar oplossingen, en zorg voor het consequent meten van resultaten
- Groepeer organisaties/diensten/afdelingen rond heldere doelstellingen in plaats van rond vaardigheden of belangengroeperingen
- Geef bijzondere aandacht aan de plaatsing van verantwoordelijkheden op het juiste niveau (Europa, Nationaal, Gemeente, Buurt), waarbij begonnen wordt bij het "laagste" niveau en er altijd een zeer zwaarwegend argument moet zijn om een verantwoordelijkheid op een hoger niveau te plaatsen
- Maak effectief gebruik van beschikbare technologie
- Maak praktische/pragmatische afwegingen tussen individueel en collectief belang (bijvoorbeeld privacy versus veiligheid)

5. Pas rol van de overheid aan aan de nieuwe werkelijkheid, bijvoorbeeld door:

- Alleen te dirigeren waar absoluut noodzakelijk, en veel meer te orchestreren waar mogelijk

- Veel meer ruimte te geven aan de lokale overheid en - in het verlengde daarvan - de burger
- Beleids- en wetgeving een veel globaler karakter te geven
- De burger direct aan te spreken op zijn vermogen om inhoud te geven aan de lokale inrichting

6. Verhoog transparantie en doelmatigheid van bestuurlijke processen, bijvoorbeeld door:

- De voornaamste beleidsvraagstukken systematisch te agenderen - vooral in onderlinge samenhang en prioriteit - op elk bestuurlijk niveau
- Burger en doelgroepen actief bij beleidsvorming te betrekken
- Politieke instituties te ondersteunen met een nieuw referentie- en toetsingskader vanuit door hen aangestuurde werkgroepen van deskundigen
- Moderne informatie- en communicatietechnologie ten volle te benutten
- Veel meer ruimte voor zelfinrichting - binnen duidelijke kaders van budgets en resultaten - te bieden aan organisaties, die rechtstreeks dan wel indirect aan de overheid verbonden zijn
- De aandacht voor een effectieve uitvoering van beleid versterken, met duidelijk gedefinieerde doelstellingen en middelen om de resultaten van beleid daaraan te meten
- De burger een stem te geven in de inrichting van een Nationaal Akkoord als basis voor een kabinetsformatie en een aansluitende begroting

7. Herbouw het bestuurlijke huis van de grond af op, bijvoorbeeld door:

- Als fundament te kiezen voor een opzet van publieke organisaties, die resultaatgericht is en de burger moet dienen
- Op lokaal niveau de ideeën van "de brede school" en het "basisdienstencentrum" te combineren en te stimuleren als platform voor burgerbetrokkenheid en publieke dienstverlening
- Taakverdeling tussen verschillende lagen in de bestuurlijke organisatie te toetsen aan een duidelijke meerwaarde, die een hoger niveau van taakafhandeling zou moeten bieden

- Geleidelijk te groeien naar een heroriëntatie van diensten, afdelingen en tenslotte ook departementen, rond helder af te bakenen bestuurlijke aandachtsgebieden zoals “veiligheid” en “kwaliteit van samenleving” (in de overgang daar naartoe zouden onderraden van de Ministerraad kunnen worden ingesteld gericht op deze prioriteitsthema’s en onder leiding van een verantwoordelijke minister)
 - In de rolverdeling tussen ministers en onderministers te kiezen voor een scheiding van beleidsontwikkeling en politieke sturing enerzijds en operationele aansturing anderzijds
 - De taken van Eerste en Tweede Kamer te herverkavelen, door de Tweede Kamer te richten op beleidsontwikkeling en controle en de Eerste Kamer op daaruit voortvloeiende wetgeving
 - De doelmatigheid van de Tweede Kamer te vergroten door zulke aanpassingen als verhoging van de kiesdrempel en verkleining van het aantal leden
8. Versterk het proces om de juiste mens op de juiste bestuurlijke plaats te krijgen, bijvoorbeeld door:
- Lokale kiesstelsels meer te richten op voortrekkers op buurtniveau dan op partijkaders
 - Voorkeursstemmen een groter gewicht toe te kennen in alle verkiezingen
 - Duidelijk herkenbare bestuurlijke leiders – burgemeesters en wellicht de Minister President – rechtstreeks te kiezen
 - Instrumenten te creëren, die een expliciete evaluatie van ambtsbekleders en volksvertegenwoordigers stimuleren

HOE VERDER?

De Publieke Zaak is begonnen vanuit de enorme ambitie om de onvrede, die de publieke discussie nu kenmerkt, om te zetten in een proces van fundamentele constructieve vernieuwing van onze democratie, waar velen – binnen en buiten de formele politiek – hun inbreng in kunnen en willen hebben; een proces dat onze samenleving inspireert tot **meer respect en bezieling**, de overheid tot effectiever werk, en beide tot betere samenwerking met elkaar.

Het verhaal waaraan wij begonnen zijn is geen nieuw verhaal, veel onderwerpen werden eerder opgebracht en bouwen op een breed draagvlak. Het is wel een verhaal dat in onze ogen brede aandacht verdient. Hoe zetten wij de visie van dit werkstuk om in actie?

Actie vanuit de burger

Er zijn veel mensen in onze maatschappij die actief willen bijdragen tot het functioneren van overheid en politiek. De komende maanden zullen wij hen uitnodigen om toe te treden tot de Vereniging De Publieke Zaak, een apolitieke vereniging van burgers die de hier geopperde ideeën in grote lijnen ondersteunen en bereid zijn om zich in te zetten voor een cultuuromslag.

Samen werken we de beschreven ideeën uit en vullen ze aan. We brengen ze tot leven en stimuleren politici en bestuurders om ze tot richtlijn van dagelijks handelen te nemen en te houden. Zo kan De Publieke Zaak een "Beweging voor het Menselijk Milieu" worden.

Voorbeelden van mogelijke activiteiten: van deze vereniging

- Organiseren van lokaal debat over Publieke Zaken door lokale afdelingen
- Onderhouden van een interactieve ledensite **www.publiekezaak.nl**
- Uitdragen en verdiepen basisthema's van de Publieke Zaak in Radio- en TV-programma's en publicaties in de schrijvende pers.
- Organiseren van een regelmatige onafhankelijke beoordeling - in navolging van organisaties als de Consumentenbond en Michelin - van politici, parlementaire journalisten en mediaredacties (landelijk en lokaal)
- Opzetten van een jaarlijks rapport over "De Staat van de Staat" op of rond Prinsjesdag, om gerichte aandacht voor echte beleidsresultaten te stimuleren
- Publiceren van een kritische toets rond verkiezingsprogramma's en regeerakkoorden
- Instellen en onderhouden van een Kenniscentrum met Universitaire leerstoel over kernonderwerpen De Publieke Zaak
- Opzetten van een of meerdere steunpunten voor groeperingen, zowel vanuit de overheid/politiek als van burgers, die de goede relatie tussen burger en overheid willen bevorderen
- Stimuleren van andere (vrijwilligers)organisaties en particuliere initiatieven om in door hen gekozen vormen het realiseren van de doelstelling van de Publieke Zaak dichterbij te brengen.
- Fungeren als gevraagde of ongevraagde denktank op relevante gebieden

Actie vanuit Politiek en Bestuur

Wij nodigen onze politieke voortrekkers uit om het voortouw te nemen in de praktische vernieuwing van politiek en bestuur, die hiervoor gesuggereerd is. Vele uitwerkingsvormen zijn denkbaar en wij willen hen graag, waar mogelijk en gewenst, ondersteunen. De volgende ideeën zijn daartoe te overwegen:

- De wetenschappelijke bureaus van politieke partijen uitnodigen om commentaar op en verdieping van het voorliggende werkstuk te geven
- De Tweede Kamer uitnodigen vier werkgroepen met gemengde samenstelling – Kamerleden en externe deskundigen - te formeren, die aanbevelingen ontwikkelen voor elk van de vier genoemde werkterreinen
- De burgemeesters van de grootste en van enkele kleinere gemeenten uitnodigen een werkgroep te formeren met als taak om:
 - Te kijken naar de mogelijke vernieuwing van het beleid op gemeente- en buurtniveau
 - Te experimenteren met 'burgerbetrokkenheid' rond hen direct rakende vraagstukken
- Bovenstaande groepen uitnodigen bij te dragen aan het verbeteren van de infrastructuur door het ontwikkelen van een:
 - Publiek "meetstation" dat expertise ontwikkelt en toepast op het terrein van meetbare taakstellingen en toetsingen
 - Expertisecentrum dat als kennisuitwisselingscentrum op het betrokken terrein kan functioneren

* * *

Nederland is een land met een grote democratische traditie, een land waar wij trots op zijn en ons thuis weten. Het is de uitdaging aan ons allen om ervoor te zorgen dat wij ook in een wereld, waar de randvoorwaarden ingrijpend zijn veranderd en waar wij met geheel nieuwe vraagstukken worden geconfronteerd, met recht zullen kunnen zeggen dat wij een goed functionerende democratie hebben, waar de meeste burgers trots op zijn. Dat is de inzet van "De Publieke Zaak in de 21^e Eeuw" en wij nodigen u graag uit om daarover mee te denken. Waar blijft het respect en waar de bezieling als die niet uit onszelf komen?

Concept 4 januari 2003